

Una forma verbal normativament desconsiderada (i III)

Per Josep Ruaix i Vinyet

ser o ésser

• **Som-hi** tots dos i no massa de pressa (d'una cançó popular; cf. A. Jané, art. dins *Avui*, 16-10-1983).

• **Som-hi?** i **Som-hi!** (expressions habituals).

Però cal reconèixer que en altres contextos és més habitual la forma *siguem*. Exs: *Au, siguem-hi* (Guimerà, OC 1, p. 776) / *Siguem-hi tots, a la reunió* (sentit a dir).

seure i compostos: *asseure*(s)

• *I bé, seiem-hi* (Guimerà, OC 1, p. 339) / **Seiem-hi** ara (ib., p. 541).

• **Seiem-hi**, doncs —digué el moliner torçant la cara amb mitja rialla de guineu, com qui ja es menja la partida (M. Vayreda, *La punyalada*, p. 96).

• —*Ve?* D'aquí ho veurem molt bé. **Seiem** aquí fora (S. Rusiñol, OC 1, p. 510) / —*Seguin, que aquí hi ha abundància de cadires.* —**Seiem-hi** (ib., p. 568) / **Seiem** aquí, Rupit? (ib., p. 621) / —*No tingui por, que no tardaran.* —**Doncs seiem-hi**, i que vagin venint (ib., p. 640) / *Doncs... seiem!* (ib., p. 739).

• **Seiem-hi** a contemplar: *la terra és bella / i la flaire del bosc és saníto* (P. Coromines, OC, p. 1307).

• *Com és d'horeta, si voleu reposar una estona, us faré companyia.* —*Ben enginyat, a fe!... Dòs, seiem-hi ...* (V. Català, OC, p. 459) / —*Veuràs —féu el Pare Benet—: seiem-hi una estoneta, que ningú ens farà pagar res* (ib., p. 975).

• **Seiem-hi**, doncs? (J. Pous i Pagès, *Teatre selecte*, p. 90).

• *Va, xics, que ja a la taula ningú calla, / seiem-hi*

tots a sota del cel blau; / que es coven els calçots dins la senalla, / i es fa sentir la gana, com escau. [...] Mengem, bevem, riem, que ens afaçaga / de fer aquesta orgia; és març marçot, / i sense perdre el seny hem de fer el plaga / que prou ens vagarà de jeure al clot (P. Català i Pic, *La calçotada*, any 1951; noteu que també hi figuren els imperatius *bevem* i *riem*).

• *Tot d'una, en Vilalta es deixà caure assegut a la cuneta.* —*No puc més —va dir—, els ulls em fan pampallugues, les cames no m'aguanten... Vosaltres, si voleu... —En tot cas la dimissió la presentem tots plegats —va dir en Massana—. Seiem-hi—. Vam seure fent servir de respatller el marge de la cuneta* (X. Benguerel, *Els vençuts*, p. 177-178) / —*Seieu-hi —va dir—, però feu com jo, creieu-me, arronseu les cames i que la barba us toqui els genolls. Veieu? No s'ocupa tant espai i et pots acomodar més bé la roba. —Tens raó. Saps? Seiem més acostats l'un de l'altre... Així, en forma de pinya* (ib., p. 190).

• *Au, seiem una mica!* (sentit a dir a la nostra mare, 21-2-1990) / **Seiem** (sentit a dir sovint; observem que la forma alternativa, *seguem*, té l'inconvenient de confondre's amb l'imperatiu del v. *segar*; cf. nota 5 núm. 120).

• **Seiem** i mireu, *s'aixeca el teló!* (*Cavall Fort*, núm. 893, oct. 1999, p. 30).

• **Seiem-hi!** (T. d'Arenys, *El quadern d'Agnès Solà*, p. 152).

• **Asseiem-nos** a l'ombreta, / *trenarem fulles i flors* (Verdaguer, *Idil·lis i cants místics*, ed. Garolera, p. 63).

• **Asseiem-lo** a la trona, que és l'hora de dinar (Badia-Casellas-Marquet, *Resolguem dubtes*, p. 38; exemple, que els autors consideren correcte, d'ús del verb *asseure*; en canvi, en el títol del llibre diuen, amb raó, *resolguem*, forma velaritzada, perquè, en aquest cas, la forma *resolem* es confondria amb el valor del pres. d'ind.).

sostenir (vegeu *tenir*)

subscriure (vegeu *escriure*)

suspendre

• —*Suspenem la trobada?* —Sí, **suspenem-la** (diàleg imaginat per nosaltres, 9-5-2019).

tenir: només en alguns compostos, com *abstenir-se*, *atenir-se*, *captenir-se*, *entretenir(-se)*, *mantenir(-se)*, *retenir*, *sostenir*, etc.

• *En castellà hi ha la locució deixar correr [...] que té un significat semblant a la catalana deixar estar. Vist això, **abstenim-nos** de substituir deixar estar pel foraster «deixar córrer»* (J. Vallcorba i Rocosa, art. dins *Llengua Nacional*, núm. 51, II trimestre 2005).

• *I quan vingui un altre juny, **abstenim-nos*** (S. Alzamora, art. dins *Avui*, 19-6-2006).

• **Atenim-nos** a això, *caminem segurs per aquesta via* (llegit en una traducció de la col·lecció *Clàssics del Cristianisme*).

• *Que vénen les bones? Prenem-les tal com vinguin. Que hi ha talls i abundor? Fem-hi els honors deguts. Que la cosa magreja? Doncs, **captenim-nos** amb la mateixa bona cara que si ens trobéssim en un banquet suculent* (J. Santamaria, *Visions de Catalunya (Cat. Vella - La Muntanya)*, p. 68; noteu que també hi surt la forma d'imperatiu *prenem*).

• *He pensat: **entretenim-los** una mica, aquests gossos, perquè no es trobin amb aquell altre* (expressió nostra, 13-9-1997).

• *... enfortim el valencià, **recolzem-nos** en la koiné clàssica, **defensem** el valencià usual, **indefensable** amb grafies bàrbares com *vixcut*, *naixcut*, *creixca*, etc.; **mantenim** la unitat de la llengua dels clàssics*

(J. Giner, *Obra filològica*, p. 471).

• *Així, doncs, pleguem el vestit de tal manera que la «taca» romanguí amagadeta l per «al bon nom total» de la susdita peça de roba, **mantenim-la**, ben conduïda a l'armari dels records bonics i en el penjador que li pertoca, però sense airejar-la massa perquè la seva amable dignitat no en valgui de menys!* (R. Vidal i Pietx, *Memòries d'un vell infant incorregible*, recull 8è, p. 69).

• *Equiparats amb aquestes armes, **mantenim-nos** fermes en el combat contra l'adversari ...* (C. Pifarré, *Literatura cristiana antiga*, p. 213).

• *Hi havia qui deia: «Bé, d'acord, fem-ho en català, però **mantenim** el llatí per a algunes coses»* (*Avui*, 21-4-2009, entrevista a Modest Prats).

• *Seguim-ne i **retenim-ne** la rèplica...* (d'un llibre editat a Vilafranca del Penedès, any 1999).

• *La virtut null temps fonch flach eximpli. Açota'ns e naffra'ns la fortuna: **sostenim-o!*** (A. Canals, *Scipiò e Aníbal*, ENC, p. 109; exemple del segle XIV-XV en què es veu com la forma no velaritzada és la tradicional).

transcriure (vegeu *escriure*)

treure o *traure* i compostos: *extreure* o *extraure*, etc.

• *Al blasfemar fem guerra, / en nom de Déu etern; / **traiem** de nostra terra / la llengua de l'infern!* (Verdaguer, OC, p. 229).

• **Traiem-lo!** (Guimerà, OC 1, p. 873) / *Enllà el jueu!*

• **Traiem-lo!** (ib., p. 1050).

• **Traiem** aquesta pertorbadora! (S. Rusiñol, OC 1, p. 653) / **Traiem** aquesta fera de casa! (ib., p. 692-693).

• *Potser encara hi ha les claus al pany. **Traiem-les*** (sentit a dir a la nostra mare, 9-10-1992; també, altres vegades, *traiem-ho* i *traiem-la?*) / *Vaig dir: **Traiem-lo** d'aquí* (expressió sentida a un home de Mojà, agost de 1993) / **Traiem** primer això! **Traiem** noses! (frases sentides a dir).

• *De pressa! **Traiem** tot això d'aquí i anem a amagar-nos* (d'una historieta il·lustrada de Picanyol).

• *Us donarem treball, pau i concòrdia, / un entorn de justícia i benestar; / **treiem** [sic] del nostre poble tanta escòria / per crear un món més just i humà* (A.

Canals i Enrich, *Un bri de llum*, p. 48).

- ... **traïem-nos** la carota, *diguem-nos la veritat ...* (Isabel-Clara Simó, art. dins *Avui*, 16-2-2003).

- **Traïem-nos** el temor de la mort i pensem en la immortalitat (*Litúrgia de les hores*, IV, p. 490).

- **Traïem-lo** d'allà (J. Estrada, art. dins *Regió7*, 19-3-2017).

- Finalment assenyaem un document important ... **Extraïem-ne** alguns fragments (Lluís Marquet, art. dins *Llengua Nacional*, núm. 3).

De fet, en aquests verbs, la forma velaritzada de la persona 4 de l'imperatiu és molt rara, potser per la possible confusió amb el v. *tragar*, admès pel DCVB.

valer

- **Valem-nos** de tots els recursos (CC/2, p. 176).

vendre

- Dons, no li llogam lo procés; / **venam-lo** an els mercaders / y no materem nostras carns, / de lo que ja, trist, atant planch (*Teatre bíblic*, ENC, p. 136; text del s. xvi en què es veu la forma etimològica no velaritzada).

- Aleshores Judà va dir als seus germans: –Què en traurem de matar el nostre germà i d'encobrir la seva sang? **Venem-lo** als ismaelites, però no li posem la mà al damunt, que al capdavant és germà nostre, de la nostra pròpia sang (trad. de Gn 37,26-27 segons el leccionari litúrgic oficial, cf. *Leccionari ferial II*, Barcelona 1973, p. 43, o bé *Missal ferial*, B. 1986, p. 178; també ho fa així la BCI¹²).

venir

- I vàrem dir: **Venim-hi? Venim-hi.** I ja hi som (sentit a dir a una nostra cosina a Moia, 19-5-1987) / – Quedem's-hi, en aquest «self-service»! –No. –Doncs **venim-hi** a sopar! –Prou (diàleg entre dues persones de Moia, 22-5-1987).

Ja hem dit que fan excepció el v. *viure* i compostos (*reviure*, etc.). Ara bé, encara que la forma tradicional

sigui amb l'infix *squ*, per analogia amb les formes no velaritzades que hem anat veient i potser també perquè el sufix esmentat sona una mica arcaic (així les formes *cresqués*, etc. es van substituint per *creixés*, etc.), modernament s'han usat també, per a la 1ª persona del plural de l'imperatiu, formes preses de l'indicatiu. Creiem que aquest ús s'ha de tolerar. Exemples:

- **Vivim-la**, la nit, / que és curta i somniosa (S. Rusiñol, OC 1, p. 461; la forma tradicional és *visquem*) / Carmeta, esborra el passat, i **vivim** plegats! (*ib.*, p. 796).

- Doncs fem com ell mana, **vivim** com ell viu: / als ulls la clarícia, i al cor el caliu, / ben viu!» (J. Miracle, *Llibre de la sardana*, p. 199).

- **Vivim-lo** (sentit a dir al poeta Climent Forner, 10-5-1999).

- Veniu, **revivim** la nostra fe, que pot haver quedat esmorteïda pel pas del temps. Veniu, **revivim** la nostra esperança, que ens fa estar oberts al do de Déu i a rebre la seva gràcia. Veniu, **revivim** la nostra caritat, feta d'amor sincer a Déu i als germans, amb actitud agraïda (*Full Diocesà de Vic-Solsona*, 3-5-2009; la forma tradicional, en tots tres casos, és *revisquem*).

Conclusió

Caldria rectificar els paradigmes verbals indicant que la 1ª persona del plural de l'imperatiu (o persona 4 segons la GIEC) d'una sèrie de verbs de radical velaritzat pot formar-se o bé amb la forma corresponent del present de subjuntiu (seguint així la regla general i a semblança del que fa el castellà) o bé, encara millor, amb la del present d'indicatiu (seguint un ús tradicional i a semblança del que fa el francès¹³). Per analogia, això també s'hauria de tolerar amb el v. *viure* i compostos. ☺

Nota de l'edició: A fi de respectar el treball sencer de l'autor, les notes al peu de la pàgina segueixen la numeració de la part (II), publicada en el número 121.

12. O sigui La Bíblia. Traducció interconfessional, coneguda com a Bíblia Catalana Interconfessional, B. 1993.

13. Pel que fa l'italià, ja hem vist que, si bé teòricament pren tal forma del subjuntiu, aquesta coincideix amb la de l'indicatiu.